

N:o 163.

Af herr **C. A. Lindhagen**, *angående några statsätgärder för att befrämja värden af enskildes skogar.*

På sista tiderna ha förmärkts ansatser till en partibildning, hvars program ibland angifves vara »icke att omflytta gamla utan att skapa nya värden». Denna partibildning benämner sig merendels unghögern.

Detta är ett godt tidens tecken likafullt som månget annat. Landet har länge behöft just en ny höger, som ej liksom den gamla har till enda programpunkt motståndet mot andras sträfvanden, utan som verkligen vill vara med om något nytt.

Men om denna föresats fått sitt tillbörliga uttryck i första ordet af ifrågavarande grupps benämning, så är nog det andra ordet icke heller till för intet. Man vill fortfarande vara höger och det är i denna egenskap man håller på, att de gamla värdena böra ligga där de ligga. Nu är det emellertid så, att dessa senare icke äro någon småsak. De bilda tvärtom kärnan och lejonparten af allt bestående. Intet tar sig något ut i jämförelse med detta, intet nytt kan komma till stånd utan att organiskt framgå ur det för handen varande, ja, man kan säga, att allt nytt i själfva verket endast är en omflyttning och omgestaltning af det gamla. Det befinnes också, att mången af unghögerns yngsta krafter, hvilka liksom all ungdom gärna vilja gå från ord till handling, ofta nog trots allt förledes att hugga in ganska friskt i det gamla för att få grund och material för det nya, man vill vara med om.

Med denna reservation må det å andra sidan erkännas, att det ligger åtskilligt under det särskilda talet om de nya värdena. Det är

både anade och oanade, till och med världsomfattande uppgifter, som ännu icke ens antydningssvis kommit på något partis dagordning. Men orsaken är, att vi ej kunna ta fatt ännu på dessa uppgifter, förrän väg banats just genom omdaning af bestående förhållanden.

Ett svenskt framtidsvärde, som visserligen är anadt men icke stort mera heller, ligger i skogsmarken och skogarne. Men vi kunna aldrig nå det utan genom rubbningar i ett stort och mäktigt gammalt värde, nämligen det eganderättsbegrepp, som kraft och fortfarande kräver för sig oantastlighet.

Skogen kunde vara en af svenska folkets största rikedomar. Landets natur är enastående ägnadt för skogsbruk. Oändliga marker lämpa sig endast för detta. Klimatet gör visserligen återväxten långsam, men lämnar i ersättning ju längre man kommer mot norr ett fastare och värdefullare virke. Snöbetäckningen om vintrarna, de öppna vattendragen om somrarna möjliggöra virkets utdrifning till billiga kostnader.

Men skogen är något ännu mer. Den täcker karga marker med växtlig mylla, den skyddar mot torka, skänker svalka och värnar oss mot köld och bitande vindar, den växer villigt åt oss på de ofruktbaraste marker för tillgodoseende af våra behof, blott vi skona den något litet. Skogen läker sorgerna, den bringar ro åt trötta sinnen samt hälsa i sjukdomen, den lockar till tankar och eftertanke; med ett ord, man blir en bättre människa på tu man hand med skogen. Intet är heller fagrare än skogen och hvad den gömmer. Långt upp i lappmarkerna kunna tallarne stå tätt midt i mossiga stenören med smärta mjällgula stammar och högburna kronor, speglade sig i den drömmande skogssjöns vatten under midsommarnattsljuset. Detta är underbart. Skogen är vår vän i alla afseenden, vi måste älska och vårda den.

Det är som sagdt icke blott ekonomiska värden det här gäller. Där skogen växer frisk och kraftig och tillika är folkets egendom, där växer det också något i befolkningens sinnen, något af förhoppningsfullhet, självständighet och skönhetsinne. Men där markerna ligga ofruktbara med marbuskar och färbeten, som knappt äro mer än teoretiska, där dör något bort af lifskraften också hos folket.

Om man af det nu sagda väl får en bild af, huru det borde och kunde vara, så företer åter verkligheten en sorglig bild af förödelse och vanvård. Svenska folkets stora flertal har ingen känsla för hvad skogen gömmer åt dem. Bekymren för det dagliga uppehållet vållar mycken missvård och detta kan ju vara förklarligt och förlätligt för alla de små skogsägare. Men värre är, att all möjlig konkurrerande trävaruindustri, som växer upp likt svampar ur jorden, samt spekulativa skogsköpare i mängd, som

vilja förtjäna en förmögenhet utan arbete, locka skogsägarna att för en tillfällig, flyktig vinning sköta skogarna. Härigenom går icke blott skogskapitalet bort för en eller flera generationer, markens egen produktionsförmåga aftar genom missvården, där den ej, såsom ofta är fallet, alldeles upphör. Detta är en stor sak för land och folk, det måste med tiden bli en uppräckning på detta område. Det är också en sak, som ej kan anstå tills vidare. Ofantliga inkomster går landet förlustig, därigenom att skogsmarkerna ej afkasta hvad de kunna. Hvarje åtgärd, som i tid bidrager till att rätta något på detta missförhållande, betyder en tidigare vinning.

I dessa sträfvanden hafva vi en fast utgångspunkt i 1903 års lagstiftning om enskildes skogar. Man hör så ofta sägas, att denna lagstiftning är skäligen betydelselös och hjälper så litet. Skogskapitalet får ju ändå sköflas och den påbudna tillsynen öfver att återväxten ej äfventyras kan aldrig bli effektiv. Ett sådant betraktelsesätt synes mig särdeles oriktigt. Denna lagstiftning betyder tvärtom enligt min mening ett verkligt genombrott. Det privata äganderättsbegreppets obevekliga anspråk att utan hänsyn till landets ekonomi och efterkommandes välfärd få förintä landets skogstillgångar blef därmed kastadt tillbaka. Det sades ifrån, att ett dylikt anspråk inbegripes ej i eganderätten till jorden. Det är samhället, som vakar öfver och bestämmer, hur jorden skall till allas nytta brukas. Är väl en sådan grund lagd, är det vida lättare att omsider kunna bygga upp en framtid för landets skogar.

Däremot kan naturligtvis ingen påstå annat än, att tillämpningen af de antagna grundsatserna endast befinner sig i sin begynnelse. Det väsentligaste i detta afseende återstår att göra, och på den svåra vägen framåt är ett litet steg också ett steg. Såsom af gammalt en synnerlig vän af skogen kan jag ej nu hålla tillbaka min önskan att föreslå några åtgärder, som kunna såvidt jag förstår innebära några sådana små, men dock ej oväsentliga steg i den rätta riktningen. Jag hade ämnat söka behandla detta ämne mera omfattande och ingående både i afseende å principerna och tillämpningen af desamma, men då jag ej medhunnit detta, nödgas jag begränsa mig till hvad som följer.

En viss ledning för bedömandet af det nuvarande tillståndet och hvad som bör göras kan vinnas i de nya skogsvårdsstyrelsernas första berättelser, hvilka, omfattande år 1905, nu afgifvits och i slutet af förra året samtliga inkommit till jordbruksdepartementet. De äro i allmänhet mycket kortfattade samt förete den största tänkbara omväxling i afseende å såväl innehållet, omfattning och disposition som format.

Några allmänna reflektioner särskildt om de enskilda skogarnes tillstånd innehålla de dock nästan alla.

På den enskilda skogshushållningens creditsida finnas i berättelserna uppräknade åtskilliga arealer mark, som blifvit genom styrelsernas försorg skogsplanterade, samt antalet trädplanter och kilogram skogsfrö, som utlämnats till enskilde för sådd och plantering. Så särdeles mycket synes det ej vara i förhållande till det stora hela men dock alltid åtskilligt. Antalet fall, som föranledt ingripande enligt nya skogslagen omnämnas ock. Vidare talas ibland om, att intresset för skogsskötseln är i stigande och att den nya lagstiftningen gjort åtskilligt i att här och hvar väcka eftertanke samt förmå folk att gå något varligare tillväga.

Debetsidan åter företer i allmänhet en mycket mörk tafla af både gamla försyndelser och fortsatt syndande. Någon som helst vägledning öfver, hur mycken skogsmark, som årligen förstörs i jämförelse med hvad på ofvan angifna sätt eller genom enskildes egen företagsamhet återplanteras, kan icke inhämtas ur berättelserna. Men man får det bestämda intrycket, att förlusterna i skogskapital och återväxtmöjligheter måste vara vida större än vinsterna. En styrelse antyder ock något i den riktningen. Då dessa berättelser äro de första, som afgifvits af styrelserna och antagligen ingen annan läst dem allesammans, så kan det ju vara af intresse att här till vägledning lämna ett sammanfattadt referat af hvad de innehålla om de enskilda skogarnas tillstånd.

1) *Stockholms län.* Utmarksarealen är 493,974 har, däraf 370,000 har produktiv areal och af den förra siffran kommer 151,347 har på åtskilliga större egendomar med en utmarksareal af minst 1,006 och högst 18,187 har. Redogörelsen är gjord häradsvis och visar, att förhållandena äro delvis olika inom skilda härader. En del större egendomar ha god skogsskötsel. Med andra större egendomar liksom mestadels med hemmanens skogar är det klen beställt. Stora afverkningar förekomma utan åtgärder för återväxten. Skogarna äro skarpt utglesnade och kalmarker finnas här och hvar. Ungskogarne i närheten af Stockholm äro mycket utsatta för åverkan genom att talltoppar afbrytas för att säljas å torgen och genom åverkan å julgranar.

2) *Uppsala län.* På brukens och några af de större egendomar skogar afverkas forstligt, men öfverafverkning torde i allmänhet förekomma. Allmogens skogar äro sämre ställda, ty de afverkas utan hänsyn till skogens afkastningsförmåga och återväxt. Här har under sista tiotalet år rofhygge utbredt sig oroväckande, särskildt genom skogshandlare, som dessutom på olika sätt lura allmogen. Ofta användas fördärflika metoder vid afverkning för husbehof, växtliga timmerämnen nedhuggas till brännved, medan oväxtliga träd kvarlämnas. På vissa ställen ter det sig sämst på fideikommissen och försålda kronoegendomar, där

skogen till större delen blifvit kalhuggen och ringa eller intet gjorts för återväxten. Skiftesstadgan skapar afsevärda missförhållanden, då den medgifver fullständig uthuggning af all växande skog, som ej kan gå i utbyte. Marken kan genom en sådan afverkning för en hel mans-ålder och kanske ännu längre fördärfvas, hvaraf flera generationer komma att lida. Exempel därpå gifvas och tvifvelaktigt vore, om skogsvårdsstyrelsen kan på ett fullt effektivt sätt ingripa, då skiftesstadgan utan inskränkning medgifver en sådan uthuggning. Uti denna stadga bör därför inrymmas en bestämmelse, som förekommer sådan vanskötsel. Af skogsvårdskommittéernas berättelser framgick, att de flesta skogsmarker länge planlöst afverkats i det att endast undertryckt marskog kvarlämnats, hvarigenom skogens föryngring äfventyrats, marken förvildats och dess produktionsförmåga i hög grad nedsatts. Allmogen med få undantag syntes icke ha någon aning om, hur en skog bör skötas. Påtagligen vore det behöfligt, att redan i folkskolan börja undervisa barnen uti praktisk skogsskötsel på det sätt, att åtminstone ett par dagar hvarje år anslås till skogsodling å någon i skolans närhet belägen kalmark, samt att plantmaterialet därtill uppdroges vid skolan under barnens ögon. Dessutom borde exkursioner företagas i skog under sakkunnig ledning och undervisning meddelas i själfva skolan. Försumpade marker borde utdikas. Betningen måste ock bättre regleras, hägnad anbringas kring områden, som borde fredas, samt kreaturen ej utsläppas före 15 juni eller efter 15 september, så att plantorna ej behöfde tjäna till nödbröd.

3) *Södermanlands län.* De större godsens skötas i allmänhet väl, dock med flera undantag. Ägarens obestånd, ombyte af ägare, arfsuppgörelser och laga skifte, orsaka ofta skogssköfling. Skogen å smärre egendomar och hemman skötas i regel illa, till husbehof urplockas ofta de bästa träden. Vid penningebehof säljs en trakt till någon virkes-handlare och endast marbuskar bli kvar. I folkmedvetandet ingår icke, att skogarne behöfva skötsel, följderna är markens gradvisa degenerering och tillväxtens afstannande. På stora områden vore dock själfva marken ypperlig med stor benägenhet för själfsådd.

4) *Östergötlands län.* De enskilda skogarna innehålla 540,000 har, hvaraf en tredjedel utgöres af hagmarker. Bolag, fideikommiss och större godsägare ha i allmänhet, ehuru dock undantag gäfvos, sedan länge ägnat vård åt sina skogar och således, äfven om afverkningen stundom gått väl fort fram, dock alltid sörgt för återväxten. Åtskilliga smärre skogsägare ha följt exemplet. I skogfattigare trakter finnes det icke ringa intresse för skogsvård. Om således ljuspunkter ingalunda saknas, är dock allt långt ifrån välbeställt. Mångenstädes

har pågått och pågå afverkningar utan hänsyn till skogens bestånd och återväxt. I de egentliga skogsbygderna är intresset för skogsvård minst. Somliga gårdar äro så uthuggna, att knappt virke finnes till nybyggnad af ett hus. Stora sammanhängande kalmarker förekomma i allmänhet icke. Farligare än kalhuggning, som gör påtagligt att något måste åtgöras, är den vanliga utblädningen af alla träd ned till en viss dimension, så att man ej vet, om det som är kvar, skall räknas som skog eller som kalmark. Genom dessa huggningar nedsättes skogarnes produktionsförmåga.

5) *Jönköpings län*. Med afseende på skogsmarkens tillstånd kan den indelas i: 1) Rena kalmarker, 2) Grundligt genomhuggna marker, där dels smärre grupper och enstaka plantor dels undertryckta träd, som ej kunnat afsättas, lämnats att fortväxa. 3) Genomblådade marker, i regel efter afverkningar, där kvarlämnade träd kunnat dels fortväxa till gröfre dimensioner dels genom sitt frö lämna upphovet till en del nya plantor. 4) Primära bestånd, som äro uppkomna genom själfsådd, vanligen efter svedjning eller genom skogsodling, det senare sällsynt. Att bestämma förhållandet mellan de olika grupperna vore omöjligt. Stora kalmarker förekomma nästan öfverallt. I långt större utsträckning utbreder sig dock grupp 2, hvilken hvarken afkastar eller kommer att afkasta något nämnvärdt och som står mycket nära grupp 1. Dessa marker äro farligare än de rena kalmarkerna, emedan skogägarne förledas att tro, att å sådan mark det ej är någon risk för skogens framtid. Den största utbredning torde dock ernås af grupp 3. Å dylika marker är kvaliteten af virket betydligt nedsatt, och resultaten äro glesa, kvistiga och mindre värdefulla bestånd. Grupp 4 är jämförelsevis litet representerad.

Flera omständigheter ha spelat en roll vid skogarnes utdödande. I första hand ha kommunikationerna, järnvägar och flottleder, som bestämma den gräns, inom hvilken afsättning är möjlig, afgjort tidpunkten då ett område kommit inom denna gräns. Med rådande höga pris på skogsalster och den utsträckning järnvägsnätet vunnit torde numera ingen skog vara belägen utanför afsättningsgränsen. Afverkningsättet är den viktigaste faktorn och största faran. Spekulation har bedrifvits och bedrifves i stor skala med hemman för skogens skull. Vanligen är det en virkeshandlare, som köper ett hemman och sedan säljer det så godt som skoglöst. Eller ock är det en obemedlad person, som köper ett hemman för att genom skogens afverkning kunna sitta kvar därå. I båda fallen är det en sköfling och sådan bedrifves i stor skala ej blott på smärre hemman utan äfven å större gendomar. All

afverkning sker dock ej fullt så planlöst. Betningen är den för återväxten kanske svåraste stötestenen. Kreaturen släppas ut för tidigt eller uppehålla sig ständigt på hyggen och förstöra där genom tramp återväxten. Det är ock en inrotad fördom, att all skogsmark skall i första hand producera bete, och någon inskränkning häri tolereras ej. Följden är att intet göres för återväxten, om det minsta intrång göres på betet. Betning är således ett hinder för skogsodling å de stora äldre kalmarkerna. Efter ett eller annat tiotal år infinner sig emellertid ljuven och ljungryar blir resultatet af förenämnda envishet. För skogarnas bestånd har föga gjorts, några större egendomar göra dock delvis undantag. Af rädsla för den nya skogslagen afverkades under tiden mellan antagandet och ikraftträdandet oerhördt mycket skog.

6) *Kronobergs län.* Skogarna missvärdas och deras tillgodogörande är boroende af virkesspekulationens anbud och fordringar. Betydlig öfverafverkning till framtida skada äger rum. Det är icke längre fråga om den mogna skogen, äfven medel- och ungskogarne fordras af industrien oafsedt deras tillväxtvillkor. Största ödeläggelsen sker genom afverkningsrättsköpen och den form, hvarunder afverkning sedan äger rum, liksom äfven genom de flyttbara lokomobilsågverken, hvilka drifva sitt förstörelseverk äfven inom den lifskraftiga tillväxande ungskogen. Skogsparkerna säljas med flerårig afverkningsrätt och oftast ned till visst tumtal vanligen 6 å 7 stundom 5 tum i diameter vid brösthöjd. Efter afverkningen är det kvarstående undermåliga stammar af den klenare skogen, som förmenas skola utväxa och bilda egendomens framtidsskog. Detta är en stor villfarelse. Skogen kommer snart att framträda som en sorglig bild af människans och elementens gemensamma förstörelseverk. Dylika söndertrasade skogsmarker måste af lagen utdömas som skog och betraktas såsom kalhyggen, hvilka från och med den nya skogslagens tillämpning äro underkastade obligatorisk skogskultur. I sådant fall skulle emellertid den obligatoriska skogsodlingen icke kunna följa kalhuggningen i spåren genom brist på arbetskraft, därför är nödigt att ändra afverkningsystemet i tid genom utsättande af fröträdsställningar. Afverkning af i full tillväxt befintliga ungbestånd, hvilka hufvudsakligen tillgodogöras af massvedsfabrikationen, torde i enlighet med skogslagens andemening böra stämplas såsom rof- eller okynneshugge. Den under senare delen af år 1905 yppade tendensen till skogsprodukternas prisstegring på världsmarknaden hade åstadkommit stegrad efterfrågan på skog samt en stor mängd afverkningsrättsköp. Emedan prisstegringen likväl hufvudsakligen omfattat klenare virkessortiment, hade isynnerhet ung- och medelskogarne utgjort föremål

för efterfrågan. Också afverkades redan under förvintern afsevärda mängder tillväxande skog i form af klenare sågtimmer och pitproppts.

7) *Kalmar läns norra landstingsområde.* Skogarna lämna knappast mer än hälften af den tillväxt, som de rationellt behandlade skulle kunna göra. De öfverafverkas, hvilket för hvarje år tar allt större omfattning, och afverkningarna utföras på ett för skogens framtida bestånd synnerligen menligt sätt. Vanligen uthugges all skog till viss dimension, 7 à 8 tum i brösthöjd. Skogsbestånden utglesnas häraf och utgöras till stor del af undertyckta träd med dålig tillväxt. Fastän öfverafverkning således äger rum, utföres den dock, såsom ofvan antydts, i allmänhet ej på sådant sätt, att kalhuggning sker i större utsträckning, och, där sådan förekommer, lämnas vanligtvis hvarken tillräckligt många eller dugliga fröträd. För erhållande af återväxt är alltså behöfligt, att skogsodling verkställas.

8) *Kalmar läns södra landstingsområde.* Genom lätta kommunikationer sjöledes ha skogarne i kustlandet länge hårdt anlitats genom utskeppning af bjälkar, gröfre sparrar, småsparrar, grufvirke och ved. Genom järnvägsnätets förgrening har tillgodogörandet af skogarna i de från kusten aflägsnare socknarna uppväckt en oerhörd täflan och mångenstädes urartat till fullständig skogssköfving. Skogsskiften köpas på vissa år och afverkas med kvarlämnande af oväxtliga och undertryckta träd och buskar, som hindra återväxten. Egendomar byta ägare, och, sedan skogarne ramponerats, återförsäljas utan nödigt husbehovsvirke. Och öfverallt afverkas utan att sörja för återväxten. Undantag finnas. Många större godsägare sköta sina skogar efter ordnade planer och en del mindre jordbrukare vårda och spara sin skog, afvisande närgångna skogsköparens enträgenhet. Industriella anläggningar, såsom sågar, snickeri- och sulfitfabriker samt glasbruk tillgodogöra sig årligen stora virkesmängder men skadligast af allt torde den högt uppdrifna pitpropsskeppningen vara. Efter den nya lagen borde återväxten vara tryggad vid alla större afverkningar, men på alla dessa små hemmansdelar, där nu endast finnes ungskog från 10 till 30 års ålder, pågår en ytterst skadlig skogsförödelse, som genom svårigheten att med lagens bestämmelser hindra den hotar stora trakter. Skogsmarkens reproduktionsförmåga är i allmänhet mycket god och man får hoppas, att ett kommande släkte genom bitter erfarenhet skall lära sig bättre utnyttja skogarna.

9) *Blekinge län.* Skogen skulle i länet kunna spela en ganska stor roll i hushållningen. Fordom fanns med säkerhet god skog äfven å höjderna. Men genom planlösa afverkningar ha dessa blifvit mer

eller mindre kala och matjorden har af sol och vindar försämrats, där den ej blifvit bortspolad. Att skogen ej är alldeles slut kan näppe- ligen räknas skogsägarna till förtjänst utan beror hufvudsakligen på en bördig skogsjord. I vissa socknar finnas större kalmarker bestående af ljunghedar. Skogsskötseln står i allmänhet mycket lågt. Rationellt skötas endast ett fåtal skogar. Afverkningar företas öfverallt planlöst utan något som helst afseende på skogens produktionsförmåga. Så länge stora och små skogsägare dessutom anse skogens nästan för- nämsta ändamål vara att tjäna till betesmark, torde skogen aldrig bli hvad den skulle kunna. Genom de vanligen ganska tidigt på våren betessläppta kreaturen förstöras eller försämras lofvande själsädder och kulturer. Att småbrukare, som kanske endast äga en högst obetydlig areal utmark, måste utglesna skogen och i dess helhet använda den till betesmark, är förklarligt och må vara dem förlåtet. Men att de, som äro lyckliga nog att äga stora utmarker, till sin egen och kommande generationers skada vansköta skogen på så sätt, är ofattligt.

10) *Kristianstads län.* Rationell skogsskötsel tillämpas nästan uteslutande å godsens skogar, medan i de flesta fall hemmansskogarna lämnas att sköta sig själfva utan gallring eller annan beståndsvård eller ock gallras på ett sätt, som endast har till mål den tillfälliga inkomsten utan att bekymra sig om skogens intressen. En dylik art af gallring är till exempel den, som nu sker i mycket stor omfattning, därigenom att millioner af de vackraste unggranarna falla för yxan och i stora järnvägsbatterier dels spridas till städerna och dels i synnerhet finna en mycket stor marknad i Danmark, där de lära betinga från 2—10 kronor stycket, medan de svenska leverantörerna i genomsnitt få nöja sig med 15—20 öre stycket plus sina sköflade eller utglesnade ungskogsbestånd. Skogsodlingsintresset är dock i liflig utveckling, men dock ännu ej starkt nog för att kunna framgångsrikt konkurrera med betesintressena, och detta har till följd, att mängenstädes vackra kul- turer gå förlorade eller förvandlas till marskogsbestånd under betes- djurens åverkan.

11) *Malmöhus län.* Länet är skogfattigt. Vidsträckta ljungrar och sandmarker finnas, som nu ligga så godt som värdelösa men böra skogsodlas. Enskilda skogar af betydelse förekomma numera nästan endast å fideikommissen, och de större egendomarne och äro där i regeln rationellt behandlade och lämna i allmänhet i förhållande till arealen mycket god inkomst. Hos de mindre jordägarne före- komma nog här och hvar, särskildt i norra delarna af länet, ganska vackra och afsevärda skogskomplex, men i allmänhet äro deras skogs-

marker förhuggna och söndertrasade samt återväxten förstörd genom kreatursbetning. Å dessa marker är det ofta ganska svårt att afgöra hvad som bör räknas till skog och hvad till hagmark.

12) *Hallands län.* Af länets ytvidd, 477,134 har, beräknas omkring 200,000 hektar utgöras af kala ljunghedar och kala berg. En rik uppgift är att återuppbygga skogen på dessa hedar och berg. De enskilda skogarne ha, med undantag af de flesta större herrgårdarnas, icke hitintills underkastats rationell skötsel utan i allmänhet afverkats utan tanke på att skog ånyo skulle inta den sköflades plats. Till flera af de större egendomarne inköpas kala utmarker, hvilka där-efter genom skogskultur göras skogbärande. För att i sin mån bidra till de kala ljunghedarnes skogbeklädande har styrelsen beslutat arrendera utmarker på 20 års tid och där bekosta skogsodlingen i dess helhet, med skyldighet för markägaren att hålla den arrenderade marken inhägnad och fredad för betning samt att väl vårda blifvande kulturer.

13) *Göteborg och Bohus län.* Styrelsen redogör för förhållandena inom hvarje särskilt härad. Kalmarkerna inom länet äro af ytterst stor utbredning. I de mest skoglösa trakterna är intresset för skogsodling stort och skolbarnen börja här under de senaste åren användas som biträde vid skogsplantering, för hvilket ändamål hållas planteringsdagar. Lofvande skogskulturer finnas mångenstädes, de största och vackraste inom Tanums härad. En svårighet för skogsodling är på många ställen ljungrörorna. Ljungtagning och bete utgöra ock stora hinder. I norra delen af Bullaren afverkas mycken skog och fara är att, om dessa plockhuggningar få fortgå, hela skogsbeståndet äfventyras. Liknande förhållande äger rum i Wätte härad, där intresset för skogsodling ock är ytterst ringa. Styrelsens delegerade ha vid sammanträden med sockenkommitterade funnit bland annat, att sammanhängande af ålder varande kalmarker böra skogsodlas genom styrelsens egen försorg, samt färdigkultiverade återlämnas till markägarna.

14) *Älfsborgs län.* Vid betraktande af de stora skogsarealer, som under senaste årtionden blifvit sköflade på skog och nu ligga i de flesta fall utan nöjaktig återväxt, är det mer än sannolikt att öfverafverkning skett och årligen äger rum. I regeln har afverkningen skett genom kalhuggning utan kvarlämnande af fröträd och på de flesta ställen till så små demisioner som 10 fot 3 tum pitprops, hvarvid endast kvarlämnats storskog och undertryckta marbuskar. Skogarna gifva sålunda ej på långt när den årliga tillväxt, de borde och kunde gifva, och förete en öfverdrifven skogsafverkning. Ett och annat undantag från skogs-sköfling gifves i skogar tillhöriga framstående bolag eller enskilda personer

men deras antal är alltför ringa och deras föredömen ha kanske mest till följd af ekonomiska omständigheter ej beaktats. Stora arealer god skogsmark ligga helt eller delvis kala, fastän det är 10 kanske 20-tals år sedan skogen afverkades, hvadan marken nu håller på att öfvergå till oproduktiv ljunghmark. I de skogfattigaste trakterna har skogsodling däremot länge pågått och på så sätt ha under årens lopp flera tusentals tunnland af förut kala ljunghmarker återbördats till produktiv skogsmark.

15) *Skaraborgs län.* Jordbruket intar främsta rummet men i norra och östra delarne finnas ej obetydliga sammanhängande skogsmarker. Gammal till skogsbörd tjänlig kalmark, som uppgått till omkring 20,000 hektar, har minskats därigenom, att under de sista två årtiondena genom hushållningssällskapets försorg omkring 6,000 hektar gjorts skogbärande och äfven enskilda personer gjort förtjänstfulla insatser på detta område. Styrelsen tänker fullfölja detta arbete, därest markägarna lära sig inse fördelen däraf. Redan före järnvägarnes tillkomst och äfven sedan svedjandet upphört, synes skogen varit utsatt för hänsynslös sköfving, antagligen ofta framkallad endast för åstadkommande af bete för husdjuren. De genom 1823 års riksdagsbeslut till socknarna öfverlämnade kronoallmänningarna utgöra härför talande bevis, då desamma redan ett par tiotal år därefter i regel voro förvandlade till ödemarker, därå tid efter annan ljunghen afbrändes för att framkalla ett fattigt färbete. Efter järnvägarnes tillkomst har sköfvingen ytterligare utsträckts utan att med undantag för ett fåtal större egendomar någon åtgärd för återväxten vidtagits. Ej heller unghoggen har skonats utan ha stora vidder härjats för aptering till pappersved och pitprops. I skogsbygden tar naturen själf vård om återväxten, i den mån det kan ske utan vård och fredning för betning. Å slättbygden förbli markerna kala tills människan ingriper. I mån af tillgång tillhandahöll styrelsen plantör för skolbarns undervisning i sådd och plantering och hade 57 folkskolor begagnat sig däraf.

16) *Värmlands län.* Berättelsen från detta län innehåller en ganska fullständig geografisk och teknisk objektiv framställning. Till skillnad från alla öfriga skogsstyrelsers berättelser innehåller den knappast något egentligt misslyck. På ett ställe säges dock, att skogarnes skötsel i allmänhet af mycket naturliga skäl lämnar utan tvifvel åtskilligt öfrigt att önska. Mer än en femtedel af all skogsmarken torde vara lagd under verklig skogsvård. Skötseln af hemmansskogarne vore visserligen mångenstädes för närvarande långt ifrån god, men man hade anledning att förutsätta en förbättring, då fordringarna på ett ordnad skogs-

bruk i allmänhet vore öfverensstämmande med hemmansägarnes egen fördel. Från skogarne afsättas timmer, trämasseved, pitprops, träkol och brännved. Styrelsen redogör för dessa afsättningar utan att nämna något särskildt, i hvad mån de i tillämpningen verka skadligt. Skogarne uttas genom trakhuggning eller blädning till viss minimidemision, hvilket senare är det förhärskande skogsbrukssättet. Härom anmärkes, att denna minimidemision blir lägre ju bättre afsättningsförhållandena äro och ju större intresset af ett tillfälligt stort ekonomiskt utbyte ur skogen är. Gamla af olika anledningar uppkomna kalmarker finnas. I regel ställer det sig för dyrt för den enskilde att åter bringa dem under kultur. Men å andra sidan måste det vara en statsangelägenhet att mark, som kunde bära skog, icke ligger såsom impediment och det blefve sålunda en styrelsens angelägenhet att lämna bidrag härtill. Ett stort hinder för skogsåterväxten vore det vidtomfattande kreatursbetet. Huruvida öfverafverkning äger rum, kunde styrelsen ej uttala någon bestämd uppfattning om, men vore öfvertygad att de värmländska skogsmarkerna, med undantag af en del af de nordligast belägna, där blädningsbruket alltid tillämpats, i stort sedt äro jämförelsevis väl bevuxna med yngre skogar, som sålunda lämna en rätt hög medeltillväxt. Skogsskötseln vore väsentligen beroende af afsättningsförhållandena. Ju mera värderik skogen är, desto större kostnader kunna med fördel läggas ned på dess skötsel och desto lättare vinner intresset för skogsskötseln spridning. Kommunikationerna äro således helt och hållet bestämmande för en skogs värde och för intensiteten i den skötsel, som kan ägnas den. Saknaden af järnvägar är således stor. Styrelsen utvecklar betydelseerna häraf för industrien och särskildt för trämassefabrikationen samt anmärker i fråga om inlandsbanans sträckning, att denna särskildt bör gynna skogshandteringen, då den senare är hufvudnäringen och största kapitalstegringen genom anläggningen därigenom skulle uppnås.

Jämför man denna framställning med de utlåtanden, som afgifvits i och för beräkningen af trafikinkomsterna å inlandsbanan i dess sträckning genom Värmland, så finner man i dessa helt andra tonfall. Genom uttalanden i denna utredning möter man en framställning, som ganska oförtäckt säger, att i västra Värmland sågverksindustrien utdödat bruksrörelsen, att pappersmassefabrikation sedan i sin ordning snart bortdrifvit sågverksrörelsen och slutligen huru till sist trämassefabrikationen genom att taga allt mindre och mindre dimensioner håller på att aflifva sig själf och därför nu gärna vill flytta längre uppåt skogarne och med längtan ser efter inlandsbanan såsom ett medel för ny rofdrift på hittills sparade trakter.

Det går nog mera sällan så som skogsvårdsstyrelsen hoppas, att bonden i detta fall skall förstå att se på sitt sanna bästa. Och icke heller talar erfarenheterna någonstades i landet för att järnvägarna, såsom de borde, befordra »intensiv skötsel» af skogen. Andra skogsvårdsstyrelser klaga öfver, att där järnvägarna gå fram utrotas skogen. Från Dalarne anföres såsom ett exempel en järnväg i dess sträckning mot Värmlandsgränsen, och det är knappast troligt, att missförhållandena upphöra i och med det att järnvägen öfverskrider denna gräns. Det blir säkerligen äfven med inlandsbanan som alla andra banor, att det är den »intensiva misskötseln», som den kommer att uppmuntra, därest ej något göres däremot.

En lycka för Värmland är, att skogsmarken har en synnerligen stor bördighet, så att återväxten kommer lätt och snabbt.

17) *Örebro län.* Skogsbruket har den största betydelse för länet och en förständig skötsel af skogarna borde vara ett mål för allas sträfvanden. Att detta långt ifrån är fallet, därom vittna de alltjämt svällande kalmarkerna och de år från år reducerade arealerna af mark med äldre skog. Intressant skildras i berättelsen skogarnes ekonomiska historia på senare tider. Först beskrifves milkolningsperioden med dess missbruk i åtskilliga afseenden. Så kom en senare tid. Med kommunikationernas snabba utveckling följde industriella anläggningar, efterfrågan af alltjämt ökade kvantiteter virke, särskildt för trämassefabrikation och pitpropsen af obegränsade mängder medelålders och yngre skog, virkesprisens fem- à tiodubblande samt de ödeläggande afverkningkontrakten. En skötsel af skogarna började bedrivas, som förr eller senare måste leda till stora landsträckors utarmande. Landsting och hushållningssällskap sökte genom frikostiga bidrag motarbeta följderna af det onda. Men de, som sökte dylika bidrag, utgjordes då som nu merendels af personer, som skötte och hushållade med sin skog jämnförelsevis väl. De egentliga skogssköflarne, ägarne af de stora kalmarkerna, skogsodlade i regel aldrig, äfven om det icke vållade dem några utgifter. Därtill kom en ny fara, att personer, hvilkas sociala ställning hindrade dem från att öppet bedriva skogssköfling, inköpte genom bulvaner den ena skogsegendomen efter den andra, för att, styckad eller ostyckad, åter försälja den, sedan skogen fullständigt raserats.

Omdömet om länets skogar måste blifva synnerligen nedslående. Men det fanns dock en del egendomar, hela byar, till och med hela socknar med synbara afvikelser till det bättre. Den nya skogslagen

hade lämnat ett medel att förebygga missbruken och i någon mån godtgöra förödelserna. Dess räckvidd hade visserligen icke blifvit pröfvad men den korta erfarenheten uteslöt på intet sätt förhoppning att den skulle visa sig välsignelserik. Skulle dess räckvidd öfverskattas, så torde en ändring eller skärpning i syfte att förmildra förutnämnda osunda affärstransaktioner komma att hälsas med tillfredsställelse.

18) *Västmanlands län*. Under år 1905 hade 844 st. enskilda skogar med en sammanlagd skogsmark af 48,601 har, blifvit genomgångna och undersökta. Därvid befanns, att däraf 12,062 har voro kala. Skogens ålder i öfrigt varierade mellan 20 till 60 år. Skogsbestånden å flertalet egendomar voro utglesnade och timmertillgången hårdt anlitad. Föga utsikt finnes att kalmarken, hvars afverkning ägt rum före 1905, skall inom närmaste tiden försättas i skogbärande skick. Den undersökta arealen är således betydligt öfverafverkad och förhållandet torde vara enahanda med flertalet öfriga enskilda skogar. Orsaken torde delvis vara att söka i de höga virkespris, som för en del år sedan lockade till att afyttra afverkningsrätter, men kanske ännu mer uti de klena skördarna under de sista fem åren, hvilket i många fall tvingat skogsägare att för sin existens realisera virke eller upplåta afverkningsrätt. Ett undantag från den allmänna misshushållningen utgör brukskogarna och många skogar, hörande till större jordegendomar.

19) *Kopparbergs län*. De stora skogsvidderna i länets nordligaste socknar ofvan Siljan ha nästan utan undantag genom långvariga afverkningskontrakt exploaterats af sågverksindustrien. Verkningarna af dessa afverkningar äro olika inom rena tallbestånd, blandade bestånd och rena granbestånd. Dåligt är det dock bestäldt i alla tre fallena. I öfriga delar af länet beror skogarnes tillstånd på deras läge i förhållande till kommunikationer, främst järnvägar. I gynnande lägen är skogssköfving tämligen allmän. Skogsbruket öfvergår här till kalhuggning, lämpligare betecknad med rofhuggning. Exempel härpå äro bland andra de trakter, som genomlöpas af Mora—Venerns järnväg nedåt Värmlandsgränsen. Sågverksbolagens och järnbruksbolagens egna skogar ha hitintills icke varit föremål för någon egentlig vård, men de anlitas nu icke hårdare än efter uthållighetsprincip, detta naturligtvis på bekostnad af arrendeskogarne, hvilka fortfarande hårdt skattas utan hänsyn till deras afkastningsförmåga.

20). *Gäflborgs län*. Bondskogarne ägnas icke någon skötsel, om man ej får räkna dit, att en del bönder uraktlåta att sälja bort sina skogar. De mera framstående och solida bolagen ha på sista fem

å tio åren påbörjat en rationellare hushållning. Uthållig afverkning torde dock ännu saknas, men omsorgsfullare utstämpling, skogskulturer och affdikningar äro införda. De bolag, som sålunda infört någon ordnad skötel, höra dock till undantagen. Arrendeskogarne äro skogarnes olycksbarn. De förekomma öfverallt och i mycket stort antal, samt äro öfverallt fullkomligt sköflade och i de allra flesta fall, där afverkning bedrifvits, omöjliggjorda att själfva ombesörja sin förnygring. Vid trävaruindustriens början hade allenast det grofva timret värde. Vinsten af skogarnes afverkning och förädling lockade allt flera större och mindre bolag samt enskilda personer af nästan alla samhällsklasser att slå sig på skogsaffärer. Det grofva skogskapitalet minskades hastigt. Småtimret fick efterfrågan med införandet af hyflar och exporterandet af hyfladt virke. Med införandet af sparr- och propsaffärerna kan man säga, att den verkliga skogssköflingen inträdde. Dessa affärer med småskog ha så tagit fart, att vid tre järnvägsstationer utefter norra stambanan lågo under april och maj 1905 enligt uppgift 2,000,000 sparrar till största delen af ung- och tillväxtsskog. Landet gör genom dessa afverkningar oerhörda förluster, hvilka ej kunna uppvägas genom att en och annan af dess söner på bekostnad af hemmanens tillgångar och jordbrukareklassen inom få år blifva jämförelsevis burgna män. Det är ej nog med, att skogarnes utveckling hämmas för långa tider framåt, utan de oförståndiga afverkningarne komma att inom kort omintetgöra hela trävaruindustrien, hvilken, om det får fortgå som hittills, kommer att inom en ej alltför lång framtid gå under i brist på råvara. Hårdast afverkade äro kustsocknarna i Hälsingland. Där finnas kala marker om 5,000 à 6,000 har. Åtskilliga hemman torde till och med sakna husbehofsskog. På ett ungefär har beräknats, att af länets 1,484,952 har produktiv mark inemot 600,000 har torde vara genom afverkning så tillbakasatta, att deras reproduktion genom själfsådd är högst vansklig.

21) *Västernorrlands län.* Skogarne förete å ofantliga vidder en sorglig bild af tröstlöst vanskött utseende, med rester af ett fordom tätt och kraftigt bestånd. Huru stora vidder, som äro i improduktivt tillstånd, har icke kunnat utrönas, men synnerligast i kustsocknarna finnes dylik mark i afsevärd utsträckning. Likaså är ett flertal hemman utan nödigt husbehofsvirke. Props- och pappersmassevirke höggs förr enbart efter kustlandet, men på grund af högre värde, gynnsammare flottningsförhållanden och anläggning af nya trämassefabriker har sådan afverkning börjat äga rum allt högre upp i landet. På senare åren har en den mest förödande huggning af så kallade egyptiska spanar börjat äga rum, synnerligast inom kustsocknarna i Härnösands distrikt.

Under 1904 tilltog denna afverkning i oroväckande grad, i det att bönderna under farhåga för verkningarna af den nya skogslagen sålde afverkningsrättigheter i mängd till så kallade trävaruhandlare, hvilka uppträdde allestädes i dessa bygder öfvertalande och trugande samt framhållande, att efter 1905 års ingång ingen afverkning af mindre virke finge äga rum.

Under senare åren har torrläggning af försumpade marker ägt rum å ett mindretal af de större sågverksbolagens skogar.

22). *Jämtlands län.* Någon egentlig skogsskötsel inom länet har aldrig förekommit annat än, att vissa större bolag under de senare åren börjat ådagalägga större försiktighet, så att den mera växtliga skogen sparats. Inom vissa socknar ha några bolag därjämte nedlagt ej obetydliga kostnader på afdikning och skogskulturer. Efter skogslagens ikraftträdande ha äfven enskilte hemmansägare mångenstädes blifvit mera försiktiga vid utförande af sina afverkningar. Berättelsen redogör för skogarne inom de 4 länsskogvaktardistrikten. Förhållandena äro tämligen växlande. På vissa trakter, i synnerhet där afverkningsrätter varit upplättna, ha afverkningarna blifvit hårdt bedrifna, skogsbeståndet är glest och återväxten äfventyrad. Betydlig öfverafverkning förekommer mångenstädes och äfven stora kalhyggen, men också finnas många vackra och växtliga skogsbestånd.

* * *

Blott dessa korta återgifvanden af skogsstyrelsernas uppfattning af sakläget borde vara till fyllest talande för att något måste göras. Särdeles tacksamt vore att därvid inlåta sig på ingående undersökningar. Men då, som redan sagts, tiden icke räckt till för mig att kunna fullfölja en sådan tillämnad uppgift, nödgas jag att tämligen summariskt framställa och motivera några åtgärder, som synas mig ligga närmast till hands.

1. Enskilda skogsmarkens förvandling till allmänna skogsmarker.

Det är två utvägar, på hvilka man kan nå ordentlig skogsskötsel på de nuvarande enskilda skogarne. Den ena är att förvandla dylika skogar till allmänna skogar. Den andra är att genom lag eller andra åtgärder tillhålla de enskilde att vårda sin skogsegendom.

Den förra utvägen leder säkrast till målet. Den är också af större betydelse därför, att skogen såsom vederbör därigenom blir allas egendom.

1). *Statsinköp af enskilda skogsmarker.* Senaste skogskommitté framhåller, att man ej kan vänta några tillfredsställande resultat af den privata skogshushållningen, hvaremot staten enligt alla länders erfarenhet vore den yppersta skogsägaren. Fortsatt inköp af skogsmark i så stor utsträckning, som vore förenlig med försiktig statshushållning, ansåg kommittén därför i främsta rummet vara, hvad från det allmännas sida borde göras för främjande af landets skogshushållning. Staten uppköper också sedan många år tillbaka årligen åtskillig skogsmark för att däraf bilda kronoparker. Hufvudsyftet därmed torde hitintills mindre afsett att bringa missvärdad mark i kultur utan mer att tillgodose det obestriddliga gagnet af statsskogar i allmänhet.

I förevarande för skogens framtid i vårt land så brydsamma tider bör staten dessutom ha en särskild förpliktelse att omedelbart med sina större resurser verka för att ödemarkerna blifva fruktbringande. I all synnerhet gäller detta alla de stora af ålder kala markerna, som finnas på så många ställen. Ett belysande exempel lämnar förenämnda berättelsen från Hallands län. Det heter där att flera stora egendomar inköpa kalmarker, plantera dem och bringa dem i skogskultur. Men hvad gör staten på samma ställe? Jo, han arrenderar gamla kalmarker på 20 år, sätter dem med stora kostnader i skogbärande skick och skänker sedermera efter de 20 åren bort det hela till markägarna utan ens någon trygghet för, att dessa ej skola förfara tämligen godtyckligt med själfva skogskapitalet. Med ungefär lika barnslig välvilja förfar man på andra ställen, i stället för att köpa kalmarkerna för billigt pris och sedan trygga frukterna af allt därpå nedlagdt arbete åt samhället och kommande släkten. Staten är verkligen en riksolycka i alla sina affärsförehafvanden.

En tredje anledning till skogsköp har staten i det fall, då genom inköp af hemman tillhöriga bolag eller enskilda skogsspekulanter kan uträttas något, för att hemmanen skola tjäna sina ursprungliga ändamål att vara ett direkt stöd för befolkningen. Detta förhållande gäller i synnerhet i Norrland men sannolikt äfven på många andra orter. Särskildt vore det på sin plats, att kronan trädde emellan, då sådana skogshemman i bolags ägo utbjudas till försäljning. När en sådan komplex fastigheter i Jämtland för några år sedan utbjöds på auktion, så framhöll också en jämtlandstidning, att här fanns ett tillfälle för staten att rädda

svensk jord ur bolagshänder, och tidningen kan sägas träffat sakens kärna, då den inordnade sin vädjan under öfverskriften »en fosterländsk bragd att utföra».

En fjärde anledning till statsköp af skogsmark ligger i förpliktelsen för staten att hjälpa bönder i norra delarne af riket med kostnaderna för skiften af de stora marker de fått af kronan. Norrlands-kommittén föreslog lån för ändamålet. Nästan ännu bättre är, att, såsom ibland också begäres, staten köper igen en del af skogsmarken. Stora delar af exempelvis Härjeådalen ha frångått bönderna och tillfallit bolagen därför att staten här ej haft någon omtanke.

Ofta, kanske i de flesta fallen, komma statsinköp af skogsmark att afse jord, som staten förr ägt. Redan i midten af förra århundradet framhöll C. A. Agardh, hurusom följderna af utdelningen af statens skogar till enskilde börjat allt mer och mer att på ett fruktansvärdt sätt träda i dagen. Reduktion gick visserligen icke för sig nu som på Carl XI:s tid trodde han. »Det finns då», sade han, »tydligt ej annat medel att afvärja den hotande faran, än att staten återköper de skogar ruinerade, som den bortskänkt i fullt bestånd och värda millioner. Det blir hårdt, det blir dyrt. Men alla dårsaker måste bära sitt straff och blifva dyra att återköpa.»

Inköp af skogsmark för ofvannämnda olika ändamål, af hvilka de tre sista äfven främja det första, kosta dock penningar. För detta syfte har alltifrån 1874 varit anvisad köpeskillingen för försålda mindre kronodomäner. I detta afseende har staten ifrån 1877, då första köpeskillingsbeloppet inflöt, till och med år 1906 uppburit sammanlagt 13,322,672 kr. Det högsta beloppet inflöt år 1899 med 1,256,147 kr. och intet annat år ha medlen uppgått till en million. År 1906 utgjorde de 629,111 kr. Detta är ju alldeles för obetydliga belopp, om man skall i god tid vinna något afsevärdt för landet i ett så omfattande ändamål. En mängd fördelaktiga anbud på lämpliga inköp af skogsmark får också domänstyrelsens årligen afvisa i brist på medel. Åren 1899 och 1900 anvisades också för hvartera året på enskild motionärs framställning ett extra anslag af skogsmedel å 1,500,000 kr. för inköp af skog eller skogsbördig mark. I anledning af att anslaget sedan indrogs, yttrade jordbruksministern, att »det varit ytterst motvilligt, som han af hänsyn till de stora kraf, som för andra ändamål för närvarande ställas på statskassan», sett sig nödsakad afstå från att påyrka förnyelse af anslaget. Enligt en uträkning, gjord för några år sedan af jägmästaren C. A. Hallgren, skulle med bibehållande af de nuvarande anslagsbeloppen det åtgå 556 år, innan vi finge blott så stort procenttal statsskogar, som då fanns i Tyskland, där procenten var 32,7.

Skogskommittén, hvilken på sätt ofvan sägs, förordat fortsatt statsinköp af skogsmark, höll emellertid före, att betydande belopp af skogsmedlen skulle användas för ändamålet endast under de år, då »statsinkomsterna flöda rikligt». Detta är ett ganska gåtfullt tal. Statsinkomsterna flöda ju år ut och år in så rikligt de kunna, hvarken mer eller mindre. Det är på trängseln mellan utgifterna det främst beror. Denna sak pockar med synnerligt fog på en rundligare bevågenhet i utgiftssidan. Det är i själfva verket ett vida större kraf, som ställes på statskassan, om man, såsom här blir fallet, beröfvar landet produktiva framtidsvärden blott för att tillgodose de alltid omätliga krafven på krigsberedskap, som äro föråldrade om några år.

Utom penningar behöfs för affärer också enkla former. I detta senare afseende är kronan som bekant särdeles efterblifven. Något inrop på auktion lär icke kunna anordnas och i öfrigt tar det så många omgångar, innan en inledd affär kan avslutas, att det blir svårt både att få en god affär på hand och att kunna få behålla den till afgörandet. Ett exempel på hvad kronan härigenom kan gå förlustig anfördes i nedan omnämnda motion år 1903 om uthålligt skogsbruk på större privatskogar.

Af nu anförda skäl anser jag mig böra föreslå, att för år 1907 af skogsmedel anvisas på extra stat ett belopp af 1,500,000 kronor för inköp af skogbärande eller till skogsbruk duglig mark.

2) *Kommunalinköp af enskilda skogsmarker.* Kommunalaskogar kunna vara en lika viktig insats i landets skogshushållning som statsskogar. Vi äga ju också redan dylika skogar i åtskilliga så kallade sockenallmänningar och häradsallmänningar och några skogar tillhöriga städer. Genom den entusiastiske o. h. oegennyttige skogsvännen herr C. P. af Buréns initiativ vid 1904 års riksdag har nämnda Riksdag begärt en civil lagstiftning, som kunde bereda dels delägare i häradsallmänningar möjlighet att få med allmänningen för framtiden införlifva mark, som blifvit för sådant ändamål inköpt, dels ock kommuner, korporationer, byalag samt stiftelser och fonder, som afse allmänt ändamål, möjlighet att genom inköp af skogsmark eller annorledes bilda, bibehålla och utvidga gemensamhetsskogar. I sammanhang med förenämnda framställningar hade motionären gjort hemställan om medel för markinköp för gemensamhetsskogars bildande, men fann Riksdagen detta innefatta ett ämne, som icke borde komma under bedömande, förrän den ifrågasatta lagstiftningen kommit till stånd. I sinom tid kommer nog frågan om beviljande af dylika anslag tillbaka, men dessutom alldeles gifvet spörsmålet att i brist af frivilligt aftal genom

expropriation få den tillbörliga användningen för penningarna, särskildt för bildande af sockenallmänningar.

Här skall blott upptagas en annan detaljfråga. De *skogsvårdsavgifter*, som inflyta, och det i riksstaten upptagna *extra anslaget* å 100,000 kronor för *skogsodlings befrämjande* användas till att understödja enskildes skogshushållning med fria planteringar, fritt tillhållande af plantor och skogsfrö och dylikt.

Detta förfogande öfver medlen lämnar rum för betydande anmärkningar. För det första användas de mindre ofta, där det mest behöfdes, ity att de lära åtminstone på vissa orter anlitas företrädesvis af de stora godsens, där man har god råd att själf bekosta sina odlingar, men naturligtvis finner det behagligt att få detta kostnadsfritt ombestyrdt af staten med statsmedel. Vidare, och detta är det viktigaste, finns det ingen kontroll på att resultaten utaf statens omsorger komma att upprätthållas af de enskilde markägarna i framtiden. Ofantliga belopp ha under de gångna tiderna på detta sätt af landsting och hushållningssällskap offrats gratis på enskildes mark utan motsvarande nytta för framtiden. Man har nu på många håll börjat fordra kontraktsevenliga förbindelser af markägarna att under viss tid vårda planteringarna och särskildt freda dem för betning af kreatur.

Dylika förbehåll, som mångenstädes betydligt afsvalnadt intresset för skogsodlingar, äro emellertid en första fordran, som man måste uppställa för dessa bidrag. Men efter tidernas utgång vet man ändock icke, hur det går, eller rättare sagdt, man kan vara ganska viss, att skogen i de flesta fall förr eller senare skall misskötas, såvida ej nya skogslagar mellankomma eller det allmänna förvärfvar marken för köpeskillingar, som springa upp i höjden i följd af det allmännas egna utgifter och omtanke för marken i fråga.

Dessa missförhållanden ha redan förut något uppmärksamrats. År 1901 väckte sålunda herr C. P. af Burén en riksdagsmotion, däri framhölls, att ringa resultat vunnits af hushållningssällskapens arbete i dessa afseenden och att detta arbete blifvit vida mera välsignelsebringande, därest de utgifna stora summorna blifvit använda till inköp af mark för bildande af allmänna skogar. Motionären yrkade därför, att det extra anslaget för skogsodlings befrämjande mätte, utom för sina gamla ändamål, äfven få tillitas för att genom inköp af skogsbördig mark bilda länsallmänningar.

Vid 1906 års riksdag framhöll herr O. Jonsson i Hof det otillfredsställande uti dessa af det allmänna bekostade skogskulturer, som sedan voro prisgifna åt markägarnes goda vilja. Han föreslog därför,

att de aftal, en skogsvårdsstyrelse kunde komma att ingå med en markägare i syfte att det genom styrelsens försorg kultiverade området skulle skötas efter uthållighetsbruk, måtte allt framgent varda bindande mot ägaren eller innehafvaren af marken.

Dessa båda förslag ledde ej till något. Mot herr Jonssons framställning anmärkte 1906 års lagutskott bland annat, att den anvisade vägen syntes vara ägnad att leda skogsvårdsstyrelserna bort från de verksammare åtgärder för en förbättrad skogsvård, som borde bestå i skapandet för vederbörande distrikt af gemensamhetsskogar med skogshushållning för uthållighetsafkastning. Utskottet sade också, att det vore värdefullt, om en sådan rätt kunde blifva styrelserna tillagd.

Härom, synes det mig, böra alla kunna bli eniga med utskottet. Det är ju en ren komedi att, såsom exempelvis sker i Halland, arrendera gamla kalmarker på 20 år för att sedan kultiverade skänka dem till markägaren i stället för att, såsom godsägarne i trakten göra, börja med att inköpa själfva marken. Jag anser mig därför böra hemställa, att vederbörande erhålla rätt att kunna använda skogsafgifter och det extra anslaget för skogsvårdens befrämjande äfven för inköp af den mark, som skall skogsodlas, och hvilken sålunda blir en länsallmänning. Med ett sådant tillstånd uppstår äfven anledning att höja det förenämnda i förhållande till ändamålets vikt och omfattning särdeles obetydliga extra anslaget.

3) *Expropriation af kalmarker och annan ödelagd skogsbördig mark för skogsodling.* Det har nyss framhållits, att expropriation af enskilda skogsmarker för bildande i vissa fall af allmänningsskogar nog en gång kommer upp på dagordningen. När det däremot gäller att ingripa för att göra sköflad skogsmark fruktbarande för samhället, så måste en dylik befo-genhet tilläggas samhället utan något uppskof. Det finnes nämligen ingen förnuftig rättsgrund, som kan kräfva att exempelvis af ålder gamla kalmarker skola få ligga ofruktbara för landet blott därför, att de tillfälliga ägarne icke kunna eller icke vilja bringa dem i skogbärande skick. Såsom förut omnämnts, säger sig en skogsvårdsstyrelse ämna fullfölja arbetet med gamla kalmarters kultivering, »därest jordägarne lämna dem medgifvande därtill». Och lämnas detta, blir det en present till markägaren. Så får det väl ej vara. Den ofvan förordade rättigheten att i vissa fall inköpa själfva marken, som skall kultiveras, får icke, om det skall blifva något bevändt med den, bero helt och hållet af markägarens goda vilja. En dylik befo-genhet måste stödjas af en expropriationsrätt, som i sådant fall endast blir en naturlig utvidgning af

den redan förefintliga rätten till expropriation för skogsodling af flygsandsfält. En framställning om ett förslag till lagstiftning i ett sådant syfte synes mig böra af Riksdagen begäras.

2. Uthållig skogshushållning på enskildes skogar.

En ordentlig skogsvård kräver icke blott, att återväxten be tryggas, utan äfven, att skogskapitalet bevaras och endast den årliga tillväxten uttages. Man kan som sagdt å nuvarande enskilda skogar vinna detta genom dylika skogars förvandling till allmänna skogar. Men det kan också ske genom att ett dylikt så kalladt uthålligt skogsbruk genom lag ålägges enskilde skogsägare.

Att i ett slag göra en sådan lagstiftning för all enskild skogsmark vore teoretiskt sedt utan tvifvel det enda riktiga. Men att ålägga alla enskilde jordbrukare, som använda sin skog endast såsom en hjälp till jordbruket, en sådan skyldighet, därtill är tiden utan tvifvel icke alls mogen. Den skulle gå tungt ut öfver en mängd småbönder, som byggt sin torftiga och bekymmersamma ekonomi på vanan att kunna i de många nödfallen lita sig till skogen, och skulle kanske drifva dem till och med i landsflykt. Genomförandet af en sådan åtgärd möter också stora praktiska svårigheter af många slag.

Men de större skogsägarna, som besitta skogen endast för industriella ändamål eller innehafva stora arealer, som lämna öfverskott långt utöfver husbehofvet, på dessa hvilar en ovillkorlig skyldighet att vårda skogskapitalet åt landet och kommande generationer. Denna skyldighet fullgöres icke i en mängd fall, och där så sker för närvarande, så innebär detta ingen trygghet. Ty äfven här kommer det att förr eller senare kanske i de flesta fall inträffa, att arfvingars och nya aktieägares begärelser eller utländska anbud leda till uttagandet på en gång af stora kapital ur skogen.

Tankar i denna riktning hafva tidigare framkommit. De äro gömda, men de skola aldrig glömmas. Redan senaste skogsvårdsstyrelse föreslog, att ägare af större arealer skogsmark skulle vara skyldig anställa en forstligt bildad skogsförvaltare samt årligen afgifva uppgifter om skogens ytvidd, beskaffenhet och skötsel samt afverkningens belopp. Nuvarande chefen för domänstyrelsen samt byråchefen därstädes för skogsärenden ha båda såsom förutvarande jägmästare i utlåtanden till norrlandskommittén förordat den ifrågasatta åtgärden. Reserveranter i

nämnda kommitté ha påyrkat den. Och en motion därom, som väcktes vid 1903 års riksdag, bifölls af Andra Kammaren.

Om något ingripande skall anses ligga så att säga på brickan, så är det väl ett åläggande för större skogsägare att sköta sina skogar efter uthållighetsbruk, exempelvis genom fastställda hushållningsplaner. Därigenom får man också en utgångspunkt för att komma till rätta med dessa mera storslagna skogsköpare, som ej nöja sig med att utplundra små bondskogar utan, såsom är en vanlig tidsföreteelse, inköpa stora herrgårdar med sparad skog för att fullkomligt ödelägga skogen.

3. Skogens återväxt på enskilda skogsmarker.

Härom synas följande frågor vara mest aktuella för närvarande.

1) Gällande lag af år 1903 om vård af enskildes skogar föreskrifver i § 1 såsom den grundläggande regeln, att å skogsmark afverkning ej må så bedrivas eller efter afverkningen med marken så förfaras, att skogens återväxt uppenbarligen äfventyras. Det ligger i sakens natur och framgår också af skogsvårdsstyrelsernas berättelser, att i en mängd fall det icke blott är svårt att utöfva kontroll utan äfven uppstår stor tvekan, om lagen får tillämpas endast när äfventyret påtagligen skall bli verklighet, och således ej då blott olika gradationer af sannolikhet föreligga.

Ordet »uppenbarligen» insköts af Riksdagen. Man kan visserligen förstå, att detta då ansågs vara i sin ordning för att skatta något åt den tvekan, som många hyste inför de nya grundsatserna. Men gå vi nu till verkligheten, visar den sig så brutal, att en dylik känslig aktsamhet är mycket litet på sin plats och ej borde få på något sätt stå hindrande i vägen för ett ingripande, som i alla fall ej kan drabba annat än de svårare försyndelserna. Mig synes därför till en början, att ordet »uppenbarligen» nu bör utgå och detta icke såsom en lagändring utan mera såsom en af de verkliga förhållandenas natur påkallad lagförklaring.

2) Ett särdeles öfverklagadt förhållande är vidare *det rofhygge af växtlig ungskog* till pitprops, egyptiska sparrar, pappersved och dylikt, som börjar blifva en verklig landsfara. Kusterna äro genom sina vattenkommunikationer hårdt utsatta därför. *Järnvägarna* sprida det onda, hvar de draga fram, och lägga mångenstädes landet öde på skog rundt ikring sig, såsom ock flera skogsvårdsstyrelser vitsorda.

Den förväntade *inlandsbanan* kommer nog att verka på samma sätt och trämassefabrikationen synes också fästa stora förväntningar på den i detta afseende. Industriidkarne lära väl icke här, lika litet som i andra trakter, afhålla sig från att inköpa äfven de växtliga ungskogarna, om de äro till salu. Man får vid granskningen af de uppgjorda beräkningarna för banans trafikinkomster i dess sträckning inom Värmland också det intrycket, att det räknats mera med pågående öfverafverkning än med uthålligt skogsbruk. Det säges nämligen, att man beräknat exempelvis mängden trämasseved, som kommer att forslas på banan, efter den förbrukning, som erfordras för de nuvarande trämassefabrikerna samt de af dem veterligen tillämnade utvidgningar af fabrikationen. Och i banans sträckning längre norrut genom Jämtland säger man sig räkna med att trämassefabriker skola »följa banan i spåren». Detta är godt och väl, så länge denna fabrikation använder sådant virke, som ur skogsvårdssynpunkt bör uttagas. Men därvid stannar det ej, utan den växtliga ungskogen stryker också med, om ej något göres däremot.

Det kan väl icke vara förnuftigt att vid anläggande af statsbanor och meddelande af koncession åt enskilda järnvägar blunda för dessa missförhållanden. Man måste ju snarare taga itu med dem äfven där de redan uppkommit.

Ett ingripande mot denna skogssköfling har att välja på flera utvägar. Skogsägarne kunna förbjudas att afverka eller upplåta till afverkning ungskog, som bör stå på tillväxt. Industrien kan förbjudas att använda och spekulativa skogsköpare att tillhandla sig sådan ungskog, och slutligen kunna järnvägar och fartyg förbjudas att frakta dylik ungskog.

På den första vägen vinnes fullt tillfredsställande resultat i fråga om större skogar, ifall de, såsom ofvan ifrågasatts, ställas under uthållighetsbruk. De små skogsägarne kan man dock af förut anförda skäl ej ännu åtminstone ställa under stränga tvångslagar på detta område. Man måste gå i ordning med frågorna och söka vinna något indirekt genom att i första hand drabba dem, som äro värst skyldige och minst ömkansvärde, nämligen industrien, skogsspekulanterna och transportmedlen.

Härmed kommer man dock lätt in på den omtvistade frågan om dimensionslagar. Och detta kan väl ej undvikas alldeles. Men det bör till en början kunna utfinnas former, hvarigenom de ej bli så tvingande för den stora massan små jordägare och föranleda en alltför stor administrativ apparat. En lag, som förbjöde industrien, särskildt pappersmassefabrikationen, att

använda växtlig ungskog, som bör få fortväxa, samt inskränkte sig till straff och eventuellt beslag för hvarje fall det kunde ledas i bevis att så skett, vore redan ett stort steg framåt. Principen blefve fastslagen och redan detta i förening med äfventyret måste verka till ett omslag. Naturligtvis måste lagen ta viss hänsyn till oförvållade öfverträdelser. Men nog vore det billigt, att industrien äfven nödgades se sig något före vid sina inköp.

Spekulativa skogsköpare kunna förbjudas att tillhandla sig och afverka skog af ofvannämnda slag. Afverkningskontrakt, som ej innehöll klausul om undantag för sådan skog, skulle kunna bli ogiltiga och följaktligen ej heller få intecknas. Och hvarje olaglig afverkning, som leddes i bevis, skulle drabbas af straff och eventuellt beslag, jordägaren dock obetaget att utfå köpeskillingen af spekulanten.

Järnvägar och fartyg skulle till sist också i princip ej få frakta skog af ifrågavarande beskaffenhet vid äfventyr af ansvar för privatbanor samt rederier eller befälhafvare. Naturligtvis måste här gifvas en del föreskrifter, som medgifva lättnader i ansvaret, så att detta blefve rimligt. Staten kunde redan genom trafikbestämmelser för sina järnvägar förekomma, att statsbanorna tjänade skogshandteringen på det sättet, att de endast blefve medel för skogens ödeläggande.

Detta är nu endast lösa projekt. Visst är emellertid, att frågan oundgängligen måste närmare undersökas.

3) En synnerligen beklaglig sak, som framföres både af skogs-vårdsstyrelser och från andra håll, är, att man med den nya skogslagen står maktlös gentemot *de före skogslagens trädande i kraft uppkomna skogssköflingar*, hvilka ledt till att ingenting nämnvärdt vidare växer på markerna.

Genom den ofvan föreslagna expropriationsrätten skulle något vinnas just för detta fall. Men till en början kan det ej bli så synnerligen mycket. Man kan därför med skäl fråga sig, om den enskilde jordägaren har rättighet att här lägga armarna alldeles i kors, under det staten skyddar honom i en äganderätt, som han så litet förmår eller vill utnyttja till gagn för sig själf och det allmänna.

Det är dock af förut angifna skäl nog äfven här ännu uteslutet att ingripa med tvångsmedel mot de små skogsägarne. Upplysningsarbetet i förening med statshjälp får här söka göra allt hvad det kan. Där- emot synes det rimligt, att personer, som äga större arealer förvildad skogsmark och bredare ryggar, åläggas att göra något för markens förbättring, helst de för öfrigt sjäfva skulle ha gagn därpå. En riktig

konsekvens vore, att alla större skogsägare, som enligt hvad ofvan föreslagits åläggas att sköta sina skogar efter uthållighetsbruk, äfven tillhållas att återställa skogsbördens på dem tillhörig skogsbördig mark, som blifvit ödelagd.

De tvångsmedel, som här kunna ifrågakomma, äro lagstiftning eller beskattning. Genom lag kan markägaren påläggas förenämnda skyldighet. Äfventyret för tredska kan bli böter eller skogsodlingens verkställande af staten på ägarens bekostnad eller bägge delarne. Denna utväg är alltid tungrodd, men har mera häfd för sig.

Den andra utvägen är beskattning, hvarigenom målet skulle ur statens synpunkt nås enklare eller på ett mera automatiskt sätt. För några dagar sedan lästes i Karlstadstidningen ett förslag af en värmländsk jordbrukare att belägga dylika marker med en skatt, till dess de blefve försatta i produktivt skick. Detta vore utan tvifvel ett mycket verkamt medel. Det är ju också i själfva verket dylika åtgärder, som förordas af anhängarne af jordvärdebeskattning, sådan den börjat föreslås och delvis redan tillämpas i anglosachsiska länder.

Här vore det onekligen af intresse att försöka med beskattningsvägen. Men denna utväg såsom ny och opröfvad kräfver dock ännu mer än lagstiftningsvägen en undersökning, vid hvilken bägge metoderna böra vägas mot hvarandra.

4:o. Andra åtgärder i fråga om den enskilda skogshushållningen.

Utöfver hvad ofvan föreslagits, tillåter jag mig ytterligare framhålla nedannämnda angelägenheter.

1) *Skogslikvid vid laga skiften och hemmansklyfningar.* Uti 101 § skiftesstadgan meddelas föreskrifter, huru skall förfaras, när genom skifte en lott fått mera växande skog än han i förhållande till en annan lott rätteligen skall ha. I sådant fall åligger det den, som fått för mycket, att därför gifva ersättning till öfriga delägarne. Lagen säger, att dylik ersättning bör företrädesvis bestämmas i penningar och betalas i vissa terminer. Men om denna ersättning ej kan utan olägenhet utgå i annat än skogsförnödenheter, så bör den utsättas i visst antal såg- och byggnadstimmer, stafrum ved eller kolmilor till afverkning på viss tid, högst 10 år. Skogslikviden uttages nästan alltid i virke, såvidt jag vet.

När man nu fått upp ögonen för skogsvårdens betydelse och staten vill på alla sätt befrämja den, så är det tydligt, att ett dylikt stadgande, som uttryckligen påbjuder afverkning utan hänsyn till vare sig återväxt eller uthållighetsbruk, är särdeles otidsenligt. Påbudet är så mycket mindre försvarligt, som därigenom faktiskt stora skogssköffingar under gångna tider kommit till stånd och fortfarande föröfvas. Största delen af svenska jorden skall undergå laga skifte, hvaraf det mesta redan är afslutadt. Mycket återstår dock, och alla sålunda uppkomna hemmansdelar kunna sedermera klyfvas, därvid skiftesstadgan jämväl skall tillämpas. Vid de flesta dylika skiften och klyfningar förekomma ståndskogslikvider. Man kan då förstå, hvad saken här gäller för skogsvården och hvilken oförsynt auktoriserad skogssköflare 101 § skiftesstadgan är. Två skogsvårdsstyrelser påpekar också detta och i senaste finska skogskommitténs betänkande blef saken äfven uppmärksammas.

Denna kvarleva från gångna tider försöker också sätta sig öfver nya lagstiftningar, som tillkommit för vår tids behof.

Det första fallet är dess *konflikt med 8 § i stadgan om afvittring i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker den 30 maj 1873*. I den bestämmes, att hemman och nybyggen skola erhålla skog ej blott till husbehof utan ock till afsalu; dock att ägare af frälse- och skattehemman och lägenheter ej må öfver den vid afvittring tilldelade skogen äga vidsträcktare dispositionsrätt, än enligt § 1 af förordningen den 29 juni 1866, angående dispositionsrätten öfver skogen å vissa skattehemman, är ägare af däri omförmälda hemman förunnad. Går man sedan till sistnämnda förordning, så finner man, att å skattehemman, som uppkommer af nybygge, hvilket hädanefter från kronan upplåtes, äger skattemannen ej annan rätt öfver hemmanets skog, än att han därifrån må dels utan utsyning till husbehof hämta nödigt virke och bränsle och dels efter utsyning och stämpling af vederbörande skogstjänstemän fritt taga eller försälja, hvad därutöfver kan, med bevarande för framtiden af skogens bestånd, årligen afverkas.

Det är klart, att lappmarksböndernas hemman icke fått annan rätt till skogen än ofvan sagts. Det sades också uttryckligen ifrån, då afvittringsstadgan antogs. Men man glömde alldeles bort 101 § skiftesstadgan. Skall nu denna därför fritt få bryta sönder 8 § i 1873 års afvittringsstadga, hvilken i den punkten var byggd på framsynthet? Och om anspråk därpå framställdes, skulle icke skogsstyrelsen och regeringen bestämdt motsatt sig dem, och, om anspråken ändock god-

känts af domstolarna, hade inte statsmakterna på regeringens initiativ bort skynda att ändra lagarna, så att något åsidosättande af afvittringsstadgans förståndiga afsikter ej vidare blef möjligt?

Men det gjordes ej något. Man låtsade om intet och tillämpade opåtaladt 101 § skiftesstadgan vid laga skiften och hemmansklyfningar i lappmarkerna. Vanligen har det tillgått på följande sätt. Bolagen ha närmast efter och äfven före afvittringarne förvärfvat utstämplingsrätten till nästan alla lappmarkshejmans skogar, samt därefter till växande antal äfven förvärfvat själfva hemmanen. Merendels härskar i en by ett enda bolag och är det två eller flera komma de lätt öfverens. Såsom ägare till en hemmansdel i en by eller i brist däraf genom att inköpa någon liten lott t. ex. af någon arfvinge i ett sterbhus begärde bolaget skifte på byn. Därvid vanns två saker. Var det bönder kvar i byn, så skrämdes mången att sälja sin gård af fruktan för skifteskostnaderna, som man ej kunde betala med skogens till bolaget för lång tid förskrifna afkastning. Men vidare erhöles i strid mot afvittringsstadgans hushållsplan en ofta storartad utdelning i ståndskogslikvid, hvilken tillföll innehafvaren af utstämplingsrätten till skogen å det hemman, som skulle få likviden. På sådant sätt betalade bolaget såsom ägare af en hemmansdel till sig själf såsom innehafvare af afverkningsrätt till en annan del o. s. v. Ofta ordnades så, att all likvidskogen höll just den till bolaget upplåtna dimensionen. Allt detta med alla myndigheters tysta begifvande.

Nu skulle man väl ha tyckt, att skogsstyrelsen bort funnit det vara en själfklar sak, att dylika i förtid uttagna utstämplingar skulle åtminstone med hela sitt belopp fördelas på de följande åren utan ny utstämpling förrän likviden var amorterad, helst därigenom också det ordinarie utstämplingsbeloppet skulle funnits någorlunda kvar, när bönderna omsider fingo igen sina skogar. Men så skedde ej, utan hela likviden räknades som utstämpling endast för en utstämplingsperiod eller de tre följande åren och därefter fick bolaget i vanlig ordning utstämplingar af den kvarvarande skogen.

I alla dessa missförhållanden kom man sig icke för att söka göra någon ändring förrän år 1903, då domänstyrelsen utfärdade ett cirkulär af den 27 januari samma år till efter rättelse för sina tjänstemän i lappmarkerna. Däri fastställdes, att, då en ståndskogslikvid öfverstiger hvad som belöper sig å en treårsperiod skall öfverskottet fördelas å en eller flera kommande treårsperioder, tills fullständig afräkning skett, hvarvid iakttages, att för hvarje sådan period icke afräknas mer än, som motsvarar halfva ordinarie afverkningsbeloppet

för samma period, med villkor likväl att, när skogen är på afverkningsrätt upplåten, afräkningen skall inom tiden för denna rätts giltighet vara tillfullo genomförd.

Detta var ju något i rätt riktning, men dock endast en half åtgärd. Bakom den låg nog också den välmeningen, att, då det finnes en handfull bönder, som afyttrat hvarken marken eller skogen äfvensom bönder hvilka kanske om några år få tillträda sina skogslotter, så vore det hårdt att de för lång tid ej skulle få någon utdelning från skogen. Det enda riktiga är emellertid, att man strängt tillämpat afvittringsstadgans grundsatser och därvid gjort undantag endast för dem, som behöfva det och till hvilka skogen varit af statsmakterna gifven, nämligen bönderna.

En annan fråga är om ståndskogslikviden också bort tillfalla afverkningsrättsinnehafvarne, hvilket är ett af bönderna mycket öfverklagadt förhållande. Rättvisligen bör den tillfalla jordägaren, i den mån den ej fördelats såsom ordinarie utstämpling; därom finns intet tvifvel. Och ser man saken formellt, så ha bönderna aldrig menat och icke heller haft anledning antaga annat än att de upplåto den årliga utstämplingsrätt, som afvittringsstadgan ensamt tilldelat dem.

Detta är en stor sak för en mängd bönder i lappmarken. Den sysselsätter deras tankar och på utgången kan i mycket bero, i hvad mån de kunna anse det löna mödan att hålla ut den långa tid, som ännu för de flesta är kvar, innan de få igen sin skog. Ett rättvist ordnande af detta måste äga rum jämväl i afseende på likvider, som redan försiggått.

Äfven med 1 § i 1903 års skogsvårdslag kan 101 § i skiftesstadgan komma i konflikt. Skogsvårdsstyrelsen i Uppsala län anmärker, att det är svårt att veta, om man med stöd af nämnda lag äger ingripa mot en skiftesafverkning, som äfventyrar skogens återväxt. Denna sak måste också klareras.

2) *Undervisning i skogsvård i förening med planteringsdagars i skolorna.*

I vissa skogsvårdsstyrelsers berättelser framhålles den stora obekantskapen med skogsvård och det bristande intresset för densamma, som är ett utmärkande drag för den stora mängden skogsägare och hela befolkningen för öfrigt. Styrelsen i Uppsala län betonar därför särskildt nödvändigheten af undervisning i skogsvård i folkskolorna. En sådan insikt, om den skall blifva allmän, måste nog också inplantas medan sinnena äro unga och mottagliga.

Det är så mycket nyttigt som här kan läras hur skogen skall vårdas med yxan, hur husbehovsvirke sparsammast skall uttagas, hur skog

skall sås och planteras, och huruledes unga plantor böra skyddas mot betning af kreatur. Äfven om ej så stora tekniska insikter kunna bibringas barnen, så kan undervisningen skapa kärlek till skogen, hvilket omsättes till insikter vid mognare ålder.

Frågan särskildt om betning är en stor sak för skogshushållningen. Redan nu utfärdas i sådant syfte föreskrifter om tiden, då kreaturen få utsläppas på våren eller skola intagas om hösten. Skärpnin- gar häri synas att döma af skogsvårdsstyrelsernas yttranden vara här och hvar erforderliga. Men i det stora hela måste man här gå varligt fram, ty det går ej att i ett slag omlägga en hel landtbefolknings in- vanda hushållningssätt. Här är då särskildt en allmän och obligatorisk undervisning af förhållandena synnerligen påkallad.

År 1903 väcktes af herr C. P. af Burén i första och herr Carl Burén i Andra Kammaren två lika lydande motioner om införande af skogs- undervisning och planteringsdagar vid folkskolor och elementarläro- verk. Motiven till en sådan framställning kunna ej skrivas bättre och vackrare än motionärerna gjort, hvarför jag hänvisar till motio- nerna. Man sade då, att denna undervisning ej kunde bli obliga- torisk, därför att det ej fanns skogar och försöksfält öfverallt, och man tyckte, att de enskilda initiativen från vissa skolråd, folkskoleinspektörer och domkapitel voro lofvande nog och därmed kunde man låta sig nöja.

Detta synes mig endast vara uttryck för den sedvanliga betänk- samhet, hvarmed en ny sak alltid blir affärdad i början. Det blir ingen kraft och väckelse i denna sak, som dock erkännes vara viktig, förrän den blir obligatorisk och utgår såsom ett enhetligt initiativ från hela landet representeradt genom Riksdagen. Därför behöfver man icke anordna undervisning, där den icke kan eller behöfver äga rum. Kanske det är nog att begränsa den till folkskolorna på landet och äfven där medgifva vissa undantag. Någon liten bekantskap om skogen skadar dock ej att alla rikets innevånare erhålla.

Af dessa skäl skall jag tillåta mig att ånyo upptaga den vid 1903 års riksdag väckta tanken om undervisning vid skolorna i skogsvård.

3) *Åtgärder mot vissa skogsköpare.* Det är nog många andra yttringar af skogssköfling än de ofvan angifna, som kunde åtkommas på något sätt. Sålunda inser jag, att de af två skogsvårdsstyrelser uppmärksammade julgransplundringarna icke äro förenliga med god skogsvård, men det bär mig emot att föreslå något däremot.

En annan sak, som alla väl gärna vilja göra något för, vore att ingripa mot alla dessa kringfarande obesuttna skogsköpare i deras skadliga näringsfång. Lagstiftningsåtgärder äro redan förut ifrågasatta. Men fråga kan vara, om man ej skulle kunna drabba dem personligen

genom extra ordinära beskattningsåtgärder och detta med vida större rätt än man beskattar exempelvis utländska handelsagenter. Utgångspunkt för dylik beskattning skulle då blifva skogsköparens deklarerade inkomst af sin handtering, afverkningskontrakt, när de företes hos offentlig myndighet för vinnande af inteckning eller annat ändamål, eller uppgifter till vederbörande taxeringsmyndigheter på ort och ställe om en pågående afverkning, som bedrifves af skogsköpare på grund af muntligt eller skriftligt aftal.

Det kan ju sägas, att skogsvårdsbestämmelser äro den enda rätta vägen. Dessa låta dock vänta på sig och under tiden ha nämnda spekulanter fritt spelrum. Ehuru jag inser, att denna sak ej är af mig tillräckligt genomtänkt, finner jag den dock vara så behjärtansvärd, att jag anser mig ej kunna undgå att fästa uppmärksamheten på den genom att göra ett yrkande.

* * *

Med hänsyn till hvad sålunda anförts i fråga om åtskilliga statsåtgärder i syfte att befrämja värden af enskildes skogar, tillåter jag mig framställa nedannämnda yrkanden, nämligen att Riksdagen måtte:

1:o) *beträffande enskilda skogsmarkens förvandling till allmänna skogsmarker* (sid. 16):

a) besluta, att för år 1907 af skogsmedel anvisa på extra stat ett belopp af 1,500,000 kronor för inköp af skogsbärande eller till skogsbörd duglig mark;

b) besluta, *dels* att skogsvårdsafgifter och det extra anslaget för skogsvårdens befrämjande må kunna i lämpliga fall disponeras äfven till förvärf af den mark, hvarå det allmänna ämnar nedlägga kostnader för skogskultur; *dels* ock höja nämnda anslag från nu föreslagna 100,000 till 200,000 kronor;

c) hos Kungl. Maj:t begära förslag till lagstiftning i syfte, att kalmarker och annan ödelagd skogsbördig mark må kunna i lämpliga fall genom expropriation med äganderätt förvärvas åt det allmänna för att skog därå må kunna odlas och för framtiden skyddas.

2:o) *beträffande uthållig skogsskötsel på enskildes skogar* (sid. 22): hos Kungl. Maj:t begära förslag till

en lagstiftning, hvarigenom bolag och enskilda personer, som äga skogar af mera betydande omfattning, åläggas att å dem införa uthållighetsbruk exempelvis enligt hushållsplaner, som fastställts af vederbörande myndighet.

3:o) *Beträffande skogens återväxt på enskildes skogsmarker* (sid. 23):

a) för sin del i 1 § af lagen angående vård af enskildes skogar den 24 juli 1903 vidtaga den förklarande ändringen, att i uttrycket »skogens återväxt uppenbarligen äfventyras», ordet »uppenbarligen» utgår;

b) förslag till lagstiftnings- eller andra åtgärder till förekommande af det alltmer tilltagande rofhygget af växtlig ungskog och därvid särskildt af att järnvägarne och således äfven inlandsbanan, om den kommer till stånd, må opåtaladt tjäna som medel för skogens utrotning;

c) hos Kungl. Maj:t begära förslag till åtgärder i syfte att i skäligen fall ägare af kalmark eller annan ödelagd skogsbördig mark och särskildt sådan mark, som ödelagts före det 1903 års lag om enskildes skogar träd i kraft, må föranledas till åtgöranden, hvarigenom marken kan småningom komma i växtligt skick.

4:o) *beträffande åtgärder i öfrigt i fråga om den enskilda skogshushållningen* (sid. 26) hos Kungl. Maj:t begära:

a) *dels* förslag till ändrade lagbestämmelser i syfte att förekomma misshushållning med skogen genom föreskrifna ståndskogslikvider vid laga skiften och hemmansklyfningar *och dels* åtgärder eller, i den mån Riksdagens medverkan påkallas, förslag till bestämmelser i syfte att dylika ståndskogslikvider i lappmarkerna, som hitintills ägt rum eller tilläfventyrs ej kunna framdeles undgås, måtte ordnas på sätt ofvan angifvits till fördel för bönderna, åt hvilka skogen blifvit gifven;

b) åtgärder för att undervisning i skogsvård i förening med anordnandet af planteringsdagar må äga

rum vid rikets folkskolor och elementarläroverk, där ej särskilda omsändigheter föranleda, att undantag därifrån bör medgifvas;

c) förslag till extra ordinära beskattningsåtgärder, som i erforderliga fall tungt drabba spekulativa skogsköpare i deras fördärflika näringsfång.

Med anledning af 55 § 3 mom. riksdagsordningen nödgas jag i denna motion formellt framställa allenast det under 1:o a) upptagna yrkandet, och komma därför slutyrkandena från och med 1:o b) att upprepas såsom särskilda motioner.

Stockholm den 26 januari 1907.

Carl Lindhagen.